

ասում է. «Հնում մոմաներկերով նկարելու երկու տեսակ կար՝ կավտերիայով և փղոսկրի վրա կեստրով (այսինքն սուր ատամնավոր գործիքով) մինչև որ սկսեցին նկարագարել ռազմական նավերը. դրանով ավելացավ երրորդ ներ՝ ջրիկացնել մոմը և նկարել վրձրնով, մի նկարչություն, որ նավերի վրա չի վախենում ոչ արևից, ոչ աղի ջրից, ոչ էլ ֆամուց...»: Այս նշանավոր հայտնությունը գիտնականներին նոր ուսումնասիրությունների և որոնումների առիթ տվեց:

Բայց ո՞րն էր մոմաներկերի գաղտնիքը գտնելու համար այդքան համառ որոնումների պատճառը:

Նախ այն, որ բուրժուական հասարակարգը մտնում էր իր զարգացման նոր փուլը՝ ինդուստրիալ կապիտալիզմի փուլը, իսկ դա պահանջում էր արվեստի համապատասխան տեխնիկա:

Երկրորդ պատճառը, մոմաներկերի քարմուքյունն ու կայունությունն էր: Արտաբուստ ոչնչով շտաբերվելով յուրաքանչյուրից, մոմաներկերը նրանց նրկատմամբ օժտված են մի շատ մեծ առավելությամբ՝ հազարամյակների ընթացքում տեսանելի ոչ մի փոփոխության չեն ենթարկվում: Չորս հազար տարվա պատմություն ունեցող մոմաներկային նկարները այսօր էլ աչքի են ընկնում իրենց քարմուքյամբ ու կայունությամբ: Մինչդեռ յուղաներկերը շատ ժամանակ չանցած ծածկվում են կնեիոններով, ճափվում, խամրում են ու սևանում:

Մոմաներկերի շուրջը ստեղծված հետաքրքրությունը է՛լ ավելի աճեց սովետական դարաշրջանում: Սոցիալիստական հասարակարգին հատուկ հսկա կառույցները, մոնումենտալ շինարարությունը, բնությունը վերափոխելու լայն քափը պահանջում է՝ ստեղծագործական մոնումենտալ ոճ: Մոմա-

ներկերն ու նրանց տեխնիկան միանգամայն համապատասխան էին արտահայտելու այս մեծ ոճը:

Մոմաներկերի ստեղծման գաղտնիքը հետաքրքրել է նաև տողերիս հեղինակին: Երկար որոնումներից հետո, ինձ հաջողվեց գտնել ոչ միայն էնկաուստիկայի՝ մոմաներկերը տաֆ վիճակում օգտագործելու տեխնիկան, այլև ավելի կարևորը՝ սառը և ռացիոնալ գործածման մեթոդը: Մի ֆանի տարի շարունակ ես նկարում էի այդ ներկերով մինչև հավաստիացա, որ ինձ իսկապես հաջողվել է գտնել և ճշտել մոմաներկերի պատրաստման ստույգ ռեցեպտուրան և կիրառման տեխնոլոգիան: Մոսկվայում, Լենինգրադում, Երևանում բազմաթիվ փմիկոսներից կազմված հանձնաժողովները երկարատև փորձարկումներից հետո շատ բարձր գնահատական են տվել այդ մոմաներկերին*: Նույնիսկ Ֆրանսիական Լեֆրան մարկայի լավագույն յուղաներկն անկարող եղավ համեմատվել նորաստեղծ մոմաներկերի հետ:

Ո՞րն է մոմաներկերի առավելությունը լավագույն յուղաներկերի նկատմամբ:

Յուղաներկերի ամենագլխավոր և անխուսափելի արատն ինքը՝ յուղն է, ուրեմն յուղաներկը ենթակա է փտման և ֆայֆայման: Մոմաներկերի հիմքը մոմն է, որը չի ֆայֆայվում, չի փտում, և նկարի պայմաններում չի ենթարկվում փմիակաճ ռեակցիաների: Ավելին. նա փտումից և ֆայֆայումից պահում է այն նյութը, որի վրա գործադրվում է: Բոլորին հայտնի Գարալա-

* ՍՍՌՄ Մինիստրների սովետին առընթեր ղյուտարարությունների և հայտնագործությունների կոմիտեի 1948 թ. փետրվարի 19-ի № 6980 վկայագրով այդ մոմաներկերի համար նշանակված Քոչարը ստացել է հեղինակային իրավունք: խմբ.:

գյաղի պանիրն իր բարմությունը պան-
սլանում է շնորհիվ այն բանի, որ այն
ծածկում են մոմի բարակ շերտով:
Ահա մի փոքրիկ ապացույց ևս. սխալ-
մամբ փեքակը մտած մկնիկին սատ-
կեցնելով, ժաշան մեղուներն ան-
միջապես մումիացնում են նրան:
Փոման զարհուրելի հոտն այլևս չի
խանգարում նրանց աշխատանքին:
Մեղրամոմով «ծեփելով» մկնիկին
վեղունները կանխում են նրա հետագա
նեխումը:

Բոլոր տեսակի յուղաներների մեծ
ստահաններից է նաև այն, որ ներկերը
նկարի վրա փմիական ռեակցիաների
մեջ են մտնում, որից առաջ է գալիս
գույների փոփոխություն և սևացում,
մինչդեռ մոմաներկերը զերծ են այդ
բերությունից, քանի որ ներկի ամեն
մի մասնիկը շրջապատված է մոմով:
Մեզ հայտնի բոլոր ներկերում կապակ-
ցող նյութը, լինի դա յուղ, սոսինձ կամ
ալբիումին ոչ միայն ինքն է փայլա-
յվում, այլև նպաստում է պիգմենտնե-
րի փայլավելուն: Մոմն ունի մի այլ,
շատ կարևոր հատկություն ևս. դա նրա
կաշտնությունն է: Արտադրության մեջ

հայտնի է մոմային սոսինձը: Մոմի
կաշտնությունն ավելի է ուժեղացվում
այն կոմպոնենտներով, որոնք մտնում
են մոմաներկերի մեջ: Այս ներկերը
գրունտի կարիք չեն զգում և նրանցով
ուղղակի նկարում են կտավի կամ այլ
նյութի վրա: Սա շատ է հեշտացնում
նկարչի գործը, քանի որ բոլոր գրունտ-
ները փտող և փայլավող են: Մոմն
ունի շատ մեծ նկունություն և այդ
նկունությունը նկարը պահպանում է
նախնայելի: Մինչդեռ բոլոր տեսակի
ներկերը չորանալով կարծրանում են և
էտորատվում: Սովորաբար յուղաներկ
աշխատանքները ծածկում են լաֆով,
որը սակայն նախնայում է և սևանում:
Իսկ մոմաներկերը լաֆով ծածկելու
կարիքը չեն զգում, նրանք փայլատ են,
այսինքն ունեն այն մեծ առավելությու-
նը, որով օժտված է ֆրեսկան: Դա
բնույթ է տալիս նկարը դիտելու ցանկա-
ցած անկյան տակ: Անհրաժեշտու-
թյան դեպքում բավական է նկարը շը-
փել ազատով կամ փղոսկրով և նա
կփայլի:

Ի տարբերություն մնացած բոլոր
ներկերի՝ մոմաներկերը խոնավությու-

ԵՐԿՆԱՔԱՐԻ ԱՌԵՂՍՎԱՍԸ

Օնտարիոյի արվածանում (Կանադա) հայտ-
նաբերվել են երկնաքարի մնացորդներ՝ 20
բնկոր մոտ 15 կգ ընդհանուր քաշով: Հե-
տազոտողներին զարմացրեց երկնաքարի ան-
սովոր բաղադրությունը: Դրանք իրենցից ներ-
կայացնում էին ծակոտակեն կերամիկական մաս-
տա:

Ռենտգենյան ուսումնասիրությունը ցույց
տվեց, որ դա հատուկ նպատակ ունեցող

բարձրորակ ապակի է: Հետազոտողների զար-
մանքն ավելի մեծացավ, երբ մասն բնկորներում
հայտնաբերվեցին ուղիղ անցքեր, որոնք ինչ-
պես էքսպերտիզը ցույց տվեց, փորված էին
ալմաստե գործիքով: Պարզ էր՝ դրանք ինչ որ
արհեստական շինվածքի մասերն են: Կերամիկա-
կան մասսայի երկաթալին միներալների մնացոր-
դային մագնիսական դաշտի ուղղությամբ շափումը
ցույց տվեց, որ երկնաքարի բնկենկու պահը
մոտավորապես զուգահեռվում է ամերիկյան
թուղդ արբանյակներից մեկի մթնոլորտի խիտ
շերտերը մտնելու ժամանակի հետ:

Կանադացի հետազոտողները եկան այն եզ-
րակացության, որ երկնաքարը արբանյակի
շերմապաշտպան պատյանի մնացորդն է:

ՏԱՍՍ

նից չեն վախենում, որովհետև մոմաներկերի մեջ խոնավություն չի քավանցում, իսկ երբ այնուամենայնիվ քավանցում է, և մոմը շերտությունից ընդարձակվելով սեղմվում է պատերին, իր նկունության շնորհիվ, չի կոտրատվում ինչպես կարծացած յուղաներկը։ Մոմաներկերը չեն վախենում ոչ ցրտից և ոչ էլ տափից և դիմանում են 85° ջերմության։ Նրանք չեն վախենում սենյակի օդից, ամոնիակային, ծծրմբաչրածնային, ածխաքրվային և այլ գազերից։

Մոմաներկերով կարելի է անել շատ նուրբ լեսիրովկաներ։ Նրանցով հնարավոր է նկարել ոչ միայն կտավի, տախտակի կամ քղրի վրա, այլև շենքերի պատերին։ Այս ներկերով ոսկին նույնպես մտնում է նկարի մեջ և դրա համար էլ չի պահանջվում այլ տեխնիկա. ոսկին գործածվում է իբրև ներկ։

Առհասարակ այս մոմաներկերը չեն սպանանում որևէ նոր տեխնիկա. գործ են ածվում սառը վիճակում, ճիշտ այնպես, ինչպես յուղաներկերը։ Իմ այս մոմաներկերը պատրաստել կարող են բոլորը, առանց որևէ դժվարության։ Այսպես, վերցնում են մափուր մեղրամոմ, մանրում և լցնում որևէ ապակե կամ օդորկ և հարք պատերով ամանի մեջ։ Վրան լցնում են ֆրանսիական սկիպիդար, այնքան, որ նա երեք անգամ ավելի լինի քան մոմը։ Ամանը ծածկում են և քողնում մի ամբողջ օր։ Այդ ընթացքում մոմն ամբողջովին հալվում է սկիպիդարի մեջ (կարելի է սկիպիդարը փոխարինել մափուր պետրոլով)։ Այս հալվածքը խառնում են մի

որևէ հղկված փայտով մինչև որ ըստացվի համասեռ լուծույթ։ Այնուհետև ավելացնում են լաֆ (դամարի լաֆ) այնքան, որ այդ լուծույթը կազմի մոմի լուծույթի կեսը։ Ապա նրա մեջ լրցնում են մափուր անարատ մեղր՝ մեկ քեյի բաժակ ընդհանուր լուծույթին մի գդալ մեղր հարաբերությամբ և որպեսզի մեղրը հետագայում չբյուրեղանա, մեկ գդալ մեղրին ավելացնում են քառորդ քեյի գդալ կիտրոնի աղ։ Լավ խառնելուց հետո, ապակու վրա բլրան են տնում են ներկը (պիզմենտը) և լուծույթը խառնելով պիզմենտին, ուզած քանձրությամբ հարում։ Ներկը հարում են կամ շաղախելով, կամ ապակե հարիչով՝ նայած ներկի ֆանակին։

Պատրաստի ներկերը պահեցե՛ք փոքրիկ ամանների մեջ, փակ վիճակում։ Ուզած չափով հանեցե՛ք պալիտրայի վրա և գործածե՛ք յուղաներկի պես, մի ամանի մեջ ունենալով պետրոլ կամ սկիպիդար՝ խառնված դամարի լուծույթի հետ 1:1 հարաբերությամբ։

Մի խորհուրդ ևս. պալիտրայի վրա մնացած մոմաներկերի ավելցուկը մի նետե՛ք, այլ հավաքե՛ք մի այլ տուփի կամ սրվակի մեջ և լուծելով սկիպիդարի մեջ ֆսե՛ք կտավի, տախտակի կամ քղրի հակառակ երեսին, որպեսզի այն գերծ մնա փտումից։

Մոմաներկերի պատրաստելու և կիրառելու այս հասարակ ու պարզ մեթոդը մատչելի է բոլորին և նկարելիս չի պահանջում ոչ մի առանձին տեխնիկա։

Իսկ նկարը։

Նկարը ձեռք է բերում մշտնջենականություն...